

Издаје два пута
— у мјесецу —

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2:40
на по године. К 1:20
на четрт год. К — 60
За друге земље: на годину 4 круне. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтинује.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8
Писма се шаљу на уредништво „Српског Кола народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Браћо Срби Сељаци!

Хрватска пучка сељачка странка, којој на челу стоје два брата Радића, разаслала је народу хрватском некакве издајничке прогласе, с којима хоће да народ преда на милост и немилост Бечу и да помогне данашњој мађарској већини у сабору, која данас помаже Беч против Мађара. Ти бечки мађарони владају данас код нас, Радићи хоће да и даље они остану у власти. Како је данас народу, то најбоље зна и осјећа сâм народ. Браћа Радићи хоће да народу тако буде и даље и још да хрватски народ вади кестење из ватре за Беч као и четрдесетосме (1848.) па да опет тај исти Беч преда народ на милост и немилост Мађарима.

На првом је мјесту тога прогласа потписан Стјепан Радић, на другом д-р Бењамин Шуперина, на трећем д-р Светомир Корпорић и онда још долазе 23 потписа, од којих спомињемо д-ра Милана Кристофа, познатог д-ра Анту Радића и Перослава Љубића.

Све што се у прогласу браће Радића говори, то је проста лаж и неистина, с којима се хоће хрватски народ да заведе на странпутицу, у несрећу и своју пропаст. Како ти дрзовити људи хоће да лове и српске сељаке, то упозоравамо сваког брата Србина сељака, да томе срамотном прогласу не вјерује ништа, ни једне једине ријечи. Онај који би вјеровало браћи Радићима и њихову прогласу, тај би пљнуо на свој образ и понос, пљнуо би на своје српско име и заслужио би да се у њему згруша и преврне материно млијеко.

Мађари се данас боре против Беча, а тај Беч, тај Швабо држи у ропству и Чеха, и Пољана, и Словенца, и Русина, и Хрвата и Србина. Руси у Русији поздрављају борбу мађарску, тако исто Срби у Србији. Зар да се овдашњи ми Срби изневјеримо имену и племену, крви и језику? Ако Мађари побједу, добијамо и ми у војсци у Хрватској и Славонији српску (хрватску) команду, а то много значи. Браћа Радићи су против тога. Зато покидајте такав проглас, ако вам дође до руке. Нека не буде врага ни од њега трага! Радићи варају неке хрватске сељаке, не треба да им српски сељаци иду на лепак.

Уредништво „СРПСКОГ КОЛА“.

Пред српски састанак у Задру.

Између Беча и Мађара води се, као што знате, жестока и љута борба. Мађари траже од Беча своја народна права, траже команду у војсци на мађарском уместо, као досада, на немачком језику. Ви сами знате, да и наши војници кад служе у заједничкој војсци, кажу: „Служим Швабу“. Тиме хоће да кажу, да је у војсци све швапско, јер се говори и командира швапски. Мађари неће више, да то буде, него хоће мађарску команду у Угарској, али с командом би добили они и слободу у Угарској, јер би сабор одлучивао и о војсци, па би имали у руци и војничку снагу, а то је боме најкрупнија ствар.

Краљ не попушта у команди војске, јер зна куда то иде. Али не попуштају ни Мађари. Одатле ово чудо и покор у држави. Сабор не ради, порези се не убиру, рекрута нема, држави нестаје новаца, а све иде онако на еро. Крупни се догађаји збивају, и не само народи у Аустро-Угарској, него и страни свет гледа, шта се то све збива и догађа и на што ће то све изаћи.

Као што се ломило у Аустро-Угарској четрдесетосме, ломи се и сад, али овај пут без пушака и топова. Али то што се догађа, не тиче се само Мађара с једне, а Беча с друге стране, него се тиче и Срба и Хрвата у Хрватској, Славонији и Далмацији, тиче се и других народа осим мађарскога у Угарској.

Зато се мора чути и реч српског народа. И српски народ у Хрватској, Славонији и Далмацији мора да рекне своју. Праве српске народне странке позване су да то учине у име целог српског народа у те три земље, јер уз њих пристаје српски народ.

И српска народна самостална странка, српска народна радикална странка у Хрватској и Славонији скупа са српском народном странком у Далмацији и са Србима заступницима у сабору

далматинском одлучила су да се састану у Задру 3. (16.) о. м. Састаће се и казаће без сумње онако, како то сме и може и мора да каже један народ, који тежи за својом слободом, а који признаје сваком народу право да буде слободан.

Само нешто да вам кажем. Праделови, делови и оци наши тукли су се, ране добијали, крв проливали, главе губили за Беч. Кости предака наших леже по крвавим пољанама угарским, по равницама талијанским, по бреговима и пољима чешким, немачким, данским. За кога су проливали крв? За Беч. Како им је платио за то Беч? То ми сви добро знамо, добро осећамо. С онима, против који су се Срби борили, с тима се касније Беч мирио, а нас је пуштао њима на милост и немилост. И у последње најновије време, у току од пар месеци, данашњи министар председник у Пешти, Фејервари двапут је маџарској опозицији, која тражи своју команду у војсци, доносио таку поруку из Беча. Беч допушта, нека Маџари раде са народима у Угарској, Хрватској и Славонији, дакле с нама, што год хоће. Беч на то пристаје, само нека Маџари не дирају заједничке војске.

Ето пуче, и народе српски, какав би нам колач умесио Беч. Зато је сваки онај лудо дете, који се какву добру из Беча нада. Беч познаје само своју корист, али не познаје права народних.

И Хрвати су се састали 19. и 20. септембра (2. и 3. октобра по новом) на сењској Ријечи, да кажу своју. Дошло је 40 њихових народних посланика из Далмације, Хрватске и Славоније. И шта су рекли? Нећемо с Бечом, који нас је употребљавао за своју себичну корист, а касније нас одгурнуо, ево хоћемо као народ да преговарамо с народом маџарским. Маџари имају право, што се боре за своју слободу и нека се боре. Нећемо сметати борбе њихове, помоћи ћемо им, али тражимо да се чују и наши захтеви и наша права. Хоћемо слободу народу у земљи, да народ одлучује о себи, а не да буде робље без права. Хоћемо да се споји Далмација с Хрватском и Славонијом, јер то припада по праву овамо. Тако рекоше Хрвати.

Маџари су одушевљено поздравили ту изјаву и пружају руку. Хрвати су учинили оно, што су морали учинити као народ, који се бори за слободу своју. Маџарску борбу признају као

оправдану и народи који под швапским притиском стењу у Аустрији. Признају Словенци, Чеси, Пољаци. Признају им то и Срби у Србији, и Руси у Русији. Новине руске пишу, да се руски народ данас каје, што је четрдесетосме ишао против Маџара.

Зато су сад против тих хрватских заступника гракнули сви они, који служе Аустрији и не желе слободе своме народу. Гракнули су франковци, католички попови, браћа Радићи, који су 30 хиљада прогласа послали у народ. Они хоће да народ и даље остане без права и да служи Бечу. То добро долази нашим владиновцима (маџаронима), који служе такође данас Бечу. Они не дају слободе народу у земљи и за то су сви они и Франк и католички попови, браћа Радићи и Владиновци маџарони, који су данас на влади скупа у једном колу.

Српски народни људи у Задру, главном граду Далмације, казаће реч у име српског народа. Ми верујемо да ће они громовито кликнути; „Нећемо да Србин буде бечки слуга, као што је, на жалост, често био. Нећемо да се са српским народом игра Беч. Поштујемо свачију слободу, али тражимо и своју“.

Српска повјест.

20.

Прогањање Срба због православне вјере у Угарској, Хрватској и Славонији.

Ми смо у прошлом броју описали све невоље, које су Срби трпјели у новој домовини, па смо рекли, да ћемо о прогањању православне вјере, о унијаћењу и католичењу православних Срба говорити у посебном чланку.

Ми то ево и чинимо, али те су патње биле толике, да би се о њима могле читаве књиге писати, а овај је лист мален, па ћемо о свему морати сасвим укратко говорити. Приповједаћемо само о главним стварима.

Прогонили су Србе због православне вјере свуда, али највећа у Хрватској и Славонији, и то особито у Лици, око Карловца и у садашњој бјеловарској и вараџдинској жупанији.

У оно вријеме католичка вјера била је једина, коју је свако смио слободно исповиједати, а нико јој није смио сметати. Све остале вјере биле су гањане, али највећа православна. Онда су сви они, који су управљали државом, држали, да православни већ због своје вјере не могу бити поуздани и вјерни свом владару аустријском цару већ да морају од срца нагињати ру-

ском цару. Уз то су онда католички попови имали велику моћ, били су први доглавници цареви, па су гледали силом и милом, да све људе других вјера покатоличе.

Али сви они брзо су се увјерили, да је Србе немогуће покатоличити уједаред, од првог маха. Зато су католички попови измислили нешто, с чим ће Србима замазати очи, па их мало по мало иза много година покатоличити.

То је била: Унија. Они су пустили Србима, да им свештеници служе службу, као и прије, да им се свештеници носе као и прије, пустили су им у цркви све уређење као и прије, само нека признаду папу за врховног поглавара. Ето то је унија. Мислили су, православни су Срби луди, па ће се подврћи папи, само кад на поповима виде исте мантије и браду, а у цркви слике, књиге и пјевање. А кад се Срби навикну на папу, мислили су они, да ће се Срби и на друге ствари у католичкој вјероисповјести почети навикавати.

То је био план католичких попова и ондашњих царева и њихових министара.

Чим су се Срби преселили овамо, почели су они да свој план извршују и то најприје у данашњој бјеловарској жупанији. Ту су Срби, који се населише око 1597 године, дигли свој манастир Марчу (близу Иванића), гдје је и први српски владика у Хрватској столовао.

Послије смрти тога првог владике Василије постане владика Симеон Вратања, који се поунијати на наговор загребачког бискупа и друге хрватске госпде. Ето, то је први Србин Унијат. Од тада започеше зла за Србе по Славонији, па се наставише и по Хрватској.

Све власти, па и сам надвојвода Фердинанд, који је послје постао цар, навале на Србе. Фердинанд је заповиједио „да капитани помогну (новом унијатском владици) оружаном руком, ако би се Власи (звао је Србе Власима) опирали одредбама владинијем“.

Кад је овако писао и заповиједао сам будући цар, знате, како су власти ниже радиле.

Србе су батинали, у тамнице бацали, убијали, земљу им отимали, тако да су се многи Срби враћали у Турску.

Ја не могу све приповједати, већ ћу само нешто рећи. За вријеме тих прогона умро је у тамници православни владика Максим Предојевић око 1640. године, Гаврило Мијакић око 1670. године, 14 српских калуђера марчанских и лепавинских бачено је на галије 1872. год. и игуман Симеон Нијемчевић.

Кад је тако рађено са владицама, можете мислити шта се радило с народом. Зло је било толико, да је народ дигао буну 1666. год., 1672. год., да је народ ударио 1678. на манастир Марчу,

који су унијатске владике себи отеле, да се народ побунио опет 1718. и 1736., и 1753. г. и истјерао унијатског владика, да је 1739. запалио народ Марчу, док је најзад посве није срушио. Све су те буне биле у крви народној угушене, али народ се опет бунио.

Тако је то трајало преко 150 година у ондашњем вараждинском ђенералату, све до цара Јосифа. Али велике користи нијесу имали, јер се српски народ поред свију зала чврсто држао православне вјере. Мало их се покатоличило и поунијатило у Славонији.

Али није боље било Србима ни у Лици и Банији, особито у Лици. Прогањање Срба православних у Лици и Банији почело је око 1700. године. И ту се радило све што и у Славонији, бијење, затварање, мучење, отимање. Срби су се често морали оружјем бранити па у љутњи су и убијали оне, који су превјерили. Уз то су Срби морали славити католичке празнике, морали плаћати католичким поповима десетак и разне глобе, нијесу смјели зидати цркава, морали су ићи на католичке прошенције, (литије, процесције) и тако даље.

Власти нијесу дале, да се постављају српске владике, православне свештенике су батинали. Најзад је један унијатски свештеник једног православног свештеника у Жумберку зауларо, свезао га за јасле у коњушници и нагонио га, да једе из њих, па му опет није било ништа.

И ту је долазило до буна, а особито 1712. године у Банији (крајеви око Глине, Петриње).

Премда су муке српске биле велике, ипак се грдна већина одржала код православне вјере. Покатоличени су Срби око Прилишћа, Росопajника, Сења, Новог, Рибника, Бјелая, светог Јурја, Крмпота, Јабланца, Красног, Загона, у личној и модрушко-ријечкој жупанији, па и неки Срби ближе градова у Банији. Поунијађено је око пет хиљада српских душа у Жумберку, код Карловца.

Највећа су се зла била оборила на Србе за вријеме царице Марије Терезије, тако да многи Срби не моглоше издржати, већ их се на сто хиљада исели из Славоније, Бачке и Баната у Русију, под водством официра Текелије, Хорвата и Шевића.

Текар за цара Јосифа, послје 1780. године насташе и за православне Србе бољи дани. Радило се и послје, али тајно и мирније, не оковом и оловом као некада.

Ето, видите, што су Срби дочекали у новој домовини, за коју су пролили море крви. Било им је као у Турској и горе, јер су многи бјежали од зла натраг у Турску, а други се селили у далеку Русију.

WWW.UNIJA.BS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

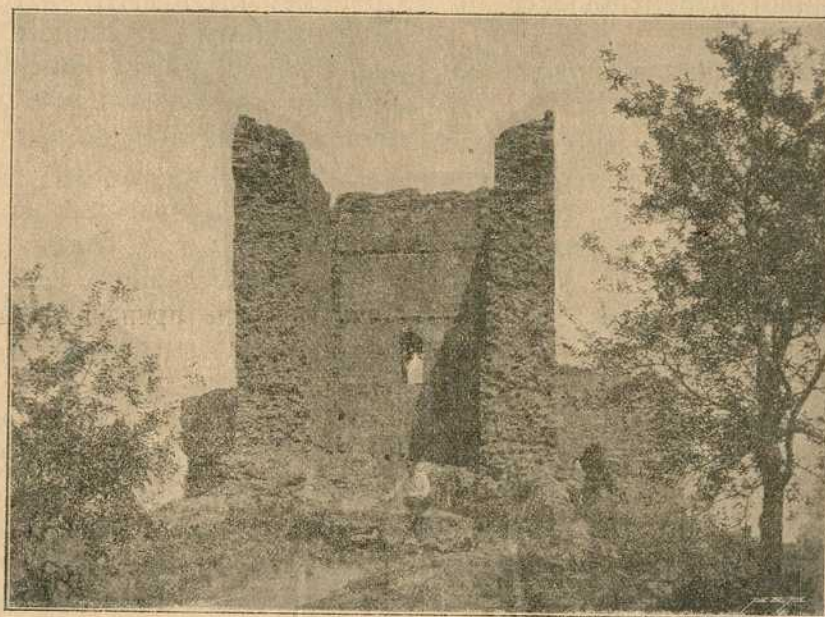
Туђини су нам увијек свашта обећавали,
 нас нису довукли под своју власт. Зато
 пазимо и сад, да нас туђинска обећања не пре-
 варе, ма како она била слатка.

Смрт војводе Пријезде.

— Српска народна песма. —

Честе књиге иду за књигама,
 Од кога ли, коме ли долазе?
 Од Мемеда, од цара турскога,
 А долазе до Сталаћа града,
 До Пријезде војводе сталаћке: 5
 „О Пријезда, војводо сталаћка!
 „Пошљи мени до три добра твоја:
 „Прво добро, сабљу навалију,
 „Која сеча дрвље и камење,
 „Дрво, камен и студено гвожђе;   10

Нит' му одби дрва, ни камена,
 Нит' га како може освојити,   30
 Ни пак како може оставити.
 Једно јутро, у очи недеље,
 Попела се Пријездина љуба
 На бедена малена Сталаћа,
 Па с бедена у Мораву гледи,   35
 Ал' Морава мутна испод града.
 Па беседи Пријездина љуба:
 „О Пријезда, драги господару!
 „Ја се бојим, драги господару!
 „Нас ће Турци лагумом дигнути.“   40
 Ал' беседи Пријезда војвода:
 „Мучи, љубо, муком се замукла!
 „Где ће бити лагум под Моравом?“
 По том дошла та недеља прва,
 И господа отишла у цркву,   45
 И Божју су службу одстојали;

Кула Тодора од Сталаћа на Морави у Србији.

„Друго добро ждрала коња твога,
 „Који коњиц може прелетети,
 „Засобице и по два бедена;
 „Треће добро твоју љубу верну.“
 Књигу гледа војвода Пријезда,   15
 Ону гледа, другу ситну пише:
 „Цар-Мемеде, турски господару!
 „Купи војске, колико ти драго,
 „Под Сталаћа, кад је теби драго,
 „Удри Сталаћ, како ти је драго,   20
 „Ја ти добра не дам ни једнога;
 „Ја сам сабљу за себе ковао,
 „А ждрала сам са себе хранио,
 „А љубу сам за себе довео;
 „Па ти не дам добра ни једнога.“   25
 Диже војску турски цар Мемеде,
 Диже војску, оде под Сталаћа.
 Био Сталаћ три године дана,

Кад господа изашла из цркве,
 Тад беседи војвода Пријезда:
 „О војводе, моја десна крила!
 „Крила моја, с вама ћу летети,   50
 „Да ручамо, да се напијемо,
 „Да на граду врата отворимо,
 „Да на Турке јуриш учинимо,
 „Па што нама Бог и срећа даде.“
 Па Пријезда љубу дозиваше: 55
 „Иди љубо, у пивнице доње,
 „Те донеси вина и ракије.“
 Узе Јела два кондира златна.
 Кад госпођа пред пивницу дошла,
 Ал' пивница пуна јаничара,   60
 Папучама пију вино хладно
 А у здравље Јелице госпође,
 С покој душе Пријезде војводе.
 Кад то виђе Јелица госпођа,

Та кондиром о камен удари, 65
 Па потрча у господске дворе:
 „Зло ти вино, драги господару,
 „Зло ти вино, а гора ракија!
 „Пивница ти пуна јаничара,
 „Папучама пију вино хладно, 70
 „А за моје здравље намењују,
 „А тебека жива сахрањују,
 „Сахрањују, за душу ти пију.“
 Онда скочи војвода Пријезда, 75
 Те на граду отвори капију,
 Те на Турке јуриш учинише,
 Те се бише и секоше с Турци:
 Док погибе шездесет војвода,
 Њих шездесет, -- стотине Турака.
 Тад' се врати војвода Пријезда, 80
 Па за собом затвори капију,
 Па потрже сабљу навалију,
 Ждралу коњу одсијече главу:
 „Јао ждрале, моје добро драго!
 „Та нека те турски цар не јаше!“ 85
 Преби бритку сабљу навалију:
 „Навалија, мојадесна руко!
 „Та нека те туски цар не паше!“
 Па отиде госпођи у дворе,
 Па госпођу прихвати за руку: 90
 „О Јелице, госпођо разумна,
 „Или волиш самном погинути,
 „Ил' Турчину бити љуба верна?“
 Сузе рони Јелица госпођа:
 „Волим с тобом часно погинути, 95
 „Нег' љубити на срамоту Турке:
 „Нећу своју веру изгубити,
 „И часнога крста погазити.“
 Узеше се обоје за руке,
 Па одоше на бедем Сталаћу, 100
 Па беседи Јелица госпођа:
 „О Пријезда, драги господару,
 „Морава нас вода отхранила,
 „Нек Морава вода и сахрани.“
 Па скочише у воду Мораву. 105
 Цар је Мемед Сталаћ освојио,
 Не освоји добра ни једнога.
 Љуто куне турски цар Мемеди:
 „Град-Сталаћу, да те Бог убије,
 „Довео сам на хиљаде војске, 110
 „А не водим, него пет стотина.“

„Народна помоћница“.

Друштво „Narodna pomocnica“ и Срби ратари.

У Загребу је основано друштво под овим именом, код ког сиромашнији људи осигуравају свој живот до 600 К. Многи и многи ратари осигурали су се код тога друштва. Али кад осигурани умре, друштво прави његовим наслѣдницима неприлике, јер неће да исплати цијеле своте, већ нуди мању своту, а често и испод

половице оног што би морало по закону исплатити. То се догодило већ много пута, па се о том писало и у новинама „Нови Србобран“.

А куд год сам пролазио причали су ми ратари, да се то догађа, али ратари се не умију притужити ни дати то у новине. Али шта да вам причам на широко? Ја ћу овде навести један примјер, који се догодио скоро.

Матија Бијелић из Гређана код Топуског осигурао се био на 600 К и уредно плаћао. Кад је умро затражи његов син Миле од друштва својих 600 К. То је било има више од 3 мјесеца. Али друштво не хтједе исплатити 600 К, већ му понуди 500 К. Миле је питао паметније људе, који му рекну, да не прима мање новаца. Он тако рекне повјеренику тога друштва у Топуском Станку Миљевићу, али друштво и опет не да потпуне своте, већ му стане преко свог равнатеља Славољуба Сивоша пријетити, плашити га свакојако, само да пристане на мању своту. Да видите, какви су то људи и како знаду плашити јадне ратаре, штампамо то писмо. Ево га:

Загреб, дне 18./VIII 1905.

Бр. 1603.

Штовани Миле Бјелић,

Гређани.

Равнатељство „Народ. Помоћ.“ у Загребу, примило је Ваше писмо, па Вам одговара: Наш изасланик био је особно у Топуском, и хтио Вам је уручити К 500 у име посмртне припомоћи за покојнога Вашег оца Матију Бјелића. Ну Ви сте био тако незахвалан, пак нијесте хтјели примити ту своту са изговором, да Вас је нетко иначе подучио. Туј престаје све, ако онај који Вас је подучио, наше законе боље знаде од нас, нека Вас упуту којим начином ће те добити више. Ми Вам друго не знамо казати, него то да сте криво упућени, и да ми нисмо Жидови — да Вас прикрађујемо у праведној ствари. Што Вам је по нашим правилима која су у главној скупштини од дне 14. свибња 1904. промјењена и јавно у новинама оглашена одређено, то је за Вас код нашега повјереника Станка Миљевића у пологу, и то Ви можете кад хоћете дигнути. Нећете ли то изволите предати ствар суду, па нека суди, ко има право, ко ли криво. На то вам унапријед кажемо ако ствар дође к суду, то нећете добити ништа, осим Ваше уплате, а то зато јер је на пријавници, као користник уписан Вилим Браун, а не Ви, што можете само њему захвалити, ради чега смо га скинули, јер сад се је текар испоставило, да није он плаћао за Вашег отца него Ви, а он је себе уписао као користника зато, да настави плаћање зато, ако би Ви исто занемарио, па да онда и потегне обилну корист мјесто Вас. Ми дакле Вас нити не познамо, а тако ћемо рећи и онда, ако ствар дође пред суд. Промислите си ствар добро, пак послушајте наш савјет, и дигните си новац код Станка Миљевића.

Напокон изволите узети до знања, да суд није само за Вас, него и за нас, тј. за задругу, пак, да ће

добро пазити, кому ће судити право, јер смо пред законом сви једнаки, а ми добро знадемо, ако би Вам криво учинили, а не би на то овлаштени били, да би нас суд осудио, не само, на платеж, него и на трошкове.

Са штовањем
Славољуб Сивом
равнатељ.

Али добри људи не дадоше Мили да се уплаши, већ га наговорише да тужи. Миле збиља преда ствар адвокату д-ру Богдану Стојановићу у Загребу, и чим овај само мало приупита код управе друштвене, шта се то ради, друштво исплати моме Мили читаву своту. *Ипак су га смотали да им даде 10 К.* Какво је то друштво, које јадном ратару иде драњчити 10 К, нека рекне сваки поштен човјек.

И Миле је лудо радио, што је пристао да им даде 10 К. Требао их је још даље судбено прогонити, тражити свој трошак и камате за она три мјесеца, што му нијесу исплатили новца.

Ми упозоримо Србе ратаре, да сваки овакав случај даду у новине, у „Српско Коло“.

Уједно упозоримо оне власти, којих се тиче, да припазе на рад овога друштва, а особито на његове повјеренике по селима, који често управо лоповски музу јадне ратаре. Знамо за једног повјереника, који је био сиромаш, те не би кћери могао дати ни 100 К, а сад јој је објесио ћердан од 1200 К и још се хвали, да је то још ништа, „јер их још има“. Толико је намузао за двије три године.

А. П.

За „Српско Коло“.

Из овијех наших биљежака може се видјети, како има лијеп број наших свештеника, који се од срца заузимају за „Српско Коло“ и шире га међу Србе ратаре, што им може само служити на част. Тако је и пречасни госп. Влада Обрадовић парох у Адашевцима (у Сријему) приликом боравка у Загребу предао управи нашег листа К 32.40 као претплату до краја ове године за својих 15 претплатника. Србин радник Јово Бабић из Босне ради у Анделсбуху у Саској (Њемачко Царство). Тамо је скупио 4 претплатника, Србина Босанца који су такођер тамо на раду К 2.40 у име претплате за четврт године. Пријатељ „Српског Кола“ из Српске Капеле послао је К 4.80 за 2 претплатника на годину дана. Уважена г. Браћа Бачићи у Јасеновцу послали су управи нашег листа К 72 за примјерке „Српског Кола“, које су они досад дијелили Србима ратарима у Јасеновцу и из околине. Тако би требали да раде и остали наши имућнији трговци. Преч. госп. Јово Гламочлија парох у Јабуковцу послао је даље К 6.60 као претплату за 11 претплатника на четврт године. Госп. Јово Драгићевић умиров. финансиј. надстражар у Пребиловцима у Херцеговини, наручио је пет примјерака „Српског Кола“ да га може раширити у својем мјесту, које је, како вели у писму, запуштено, па намјерава да својим сељанима отвори очи. Так-

ваља! О црквеној слави (збору) на Малу Госпојину у Моровићу, у кући пречасног госп. Илије Шумановића пароха моровићског, скупљено је на приједлог пароха босутског пречасног господина Николе Станишића К 19, да се за тај новац шаље „Српско Коло“ на преч. госп. Илију Шумановића, које ће он дијелити честитима, а веома сиромашним својим парохијанима. Пријатељ Срба ратара у Малом Грацу код Глине послао је К 3.60 за 3 скупљена претплатника. Његовим заузимањем има у Малом Грацу до сада 19 претплатника „Српског Кола“. Пречасни господин Михаило Соларић предао је, приликом свог боравка у Загребу, К 60 у име претплате са својих 106 претплатника, које је скупио у својој парохији у Великој Писаници. Када би оваки били сви наши свештеници за „Српско Коло“, гдје би оно било и колико би Срби ратари одмакли унапријед у сваком погледу. Г. Јован Стевановић, свршени правник из Ораховице, послао је у име претплате за Српску земљорадничку (ратарску) задругу у Ораховици К 6.60. Госп. Ђуро Мишчевић, трговац из Ловинца у Лици, послао је даље К 12.50 за раширење „Српског Кола“. Тај новац скупио је на сједници Народне Дионичке Штедионице у Ловинцу. Госп. Радивој Стојковић из Сурдука послао је управи нашег листа К 4.80 за 4 претплатника на по године. Преч. госп. Милан Басарић, парох у Лучанима код Бриња, послао је К 9.60 за 4 претплатника на годину дана, па обећаје да ће почетком идуће године бити још и више претплатника из његове парохије.

Свима овим пријатељима „Српског Кола“ и Срба ратара управа „Српског Кола“ захваљује на њихову труду и заузимању.

Шта се збива у нас и у свијету.

Краљ Петар и Срби ратари. Ових дана путовао је краљ Петар са сином Ђорђем по западним крајевима Србије. Ишао је да упозна земљу, у којој краљује и народ у њој. Обишао је много мјеста, градова и села.

Гдје год је на путу видио већу рпу ратара, заставио се (путовао је на колима), поздравио се с њима, разговарао, питао их за љетину, за здравље, за живот њихов међу собом и друге ствари. То исто радио је у мјестима гдје га је народ дочекивао. Залазио је и у куће ратарске, као у кућу ратара Лазе Поповића. У мјесту Ужицу и у Тополи били су на ручак краљу између осталих позвани и многи виђени ратари у тим крајевима.

Кад је народ видио, како се један краљ не гизда од ратара, већ говори с њима као са браћом, воли их и поштује, био је као изван себе од весеља. Небо се све проламало од народног клицања.

Кад један краљ може овако лијепо с народом поступати, како не би могли нижи од њега. И наша господа нека уче од краља Петра, како треба с народом поступати, јер има их доста, којима је тај наука потребан.

Србин из Баније погинуо у Маћедонији. Знате да се наша браћа у Старој Србији бију с Турцима. Пи-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

сали смо већ о тим бојевима, у којима је Србин опет посвједочио, да је јунак, који пјевајући мре, као и његови стари.

Скоро је опет био један жесток бој близу града Скопља. Три дана прогонила је турска војска. коњаници, пјешаци, топције с топовима Србе, али им нијесу могли нахулити. Погинуло је Срба али и Турака двадесет пута више.

Међу српским четницима био је и Петар Момчиловић из Сиска. Понио се јуначки у боју, борио се као лав, убио је чак и једног турског официра. Али најзад је и он погинуо. Све новине у Србији у звијезде кују покојног Петра.

Видите, браћо, њега је српско срце чак овдуд повукло, да се иде тамо мучити и бребијати и најзад погинути за слободу те наше удаљене браће.

Дај Боже, да сви Срби тако воле једни друге и брину се једни за друге. Онда ће нам друкчије птице пјевати.

Вјечна памјат души покојног Петра.

У боју, у ком је погинуо Момчиловић, борила се српска устаничка (комитска) чета Ђорђа Скопљанчета с турском војском од 2000 момака. Из Куманова у Старај Србији пише се о том ово:

Српска чета од 33 човека под командом Ђорђа Скопљанчета овом се сукобу није надала. Војвода је мислио да ће Турци, по свом старом обичају, обићи карпе на Козјаку и вратити се натраг. Сви се преварише, јер у брзо угледаше како коњица заопколевава постепено и иде све ближе месту где се они налазе. По команди све комите западоше за бусије у једном потоку, који протиче кроз Гулинце и утиче у Криву Реку. Турски војници из својих бољих положаја отворише брзу паљбу, турске трубе свираху јуриш, а Турци завикаше „Алах ил Алах“. Отвори се љути и крвави бој. Српске комите пуцаху појединачно и свако српско зрно зариваше се у турско месо. На српском положају зачу се српска песма. То се у свима бојевима ради: за време најљуће битке певају комите „Праг је ово милог Српства“, „Весела је Србадија“ и друге наше родољубиве песме. Са турске стране чуше се псовке и грдње на српском језику. Поче и грмљава топова. Топовски шрапнели падаху тамо амо по потоку. Један српски комита журно руком копаше земљу, да направи за своју пушку што већу мангалу, али га турско зрно удари у чело, и он на месту остаде мртав. Дирљив призор беше кад му приђе његов брат са сузним очима, отпаса реденике и узе пушку, да му је Турци не би однели. Његов брат заузео његову бусију. „Војводо, наш друг је погинуо, сви треба овде за њега да изгинемо“ — рече један великошколац. У тај мах обли крв по лицу другог комиту брата погинулог. — Њега је турско зрно огребло по образу, а млазеви крви прскаху му одело. — Турска брза паљба не престајаше и турски се војници приближаваху све ближе и ближе.

Мрак прекиде ту крваву битку. И турска војска и комите преноћише на позицији. Тог дана су погинула два турска официра и преко 100 војника, а од

српске стране само један. У зору се бој понова продужи са српском песмом и алакањем Турака и поздрављањем зрнима из пушака. Муниције српским комитама већ не достајаше „Алах ти вера Момчиловићу, ти уби турског официра“ — завикаше комите из свију српских крајева једном Србину из Сиска.

Војвода издаде наредбу за повлачење. Сиђоше сви у поток. У потоку од силног умора и узбуђења паде Петар Момчиловић и не могаше ни маћи даље. „Оставите ме браћо да овде погинем. Спасавajte се“ — говораше Момчиловић. „Бог с тобом био, зар ми тебе да оставимо?“ викнуше три његова друга, и осталоше код њега. Тек што су комите измакле са положаја, зачуше се бомбе. Турска војска с леђа се поремети и збуни. То је храбри војвода Јован Пешић са пет својих другова, који долази у помоћ и баца бомбе.

Обе српске чете устремише се на Турке. А Турци из топова осуше огањ на једну воденицу у потоку, одакле им Момчиловић са друговима највише муке задаваше. Обе чете отрчаше Момчиловићу. Али на жалост свију њих из воденице се не чујаше више ништа — они су сви у њој изгинули! Битка се у недељу око подне заврши. Са српске стране погинуло је 10 четника, а један је тешко рањен, а са турске стране погинуло је на 200 војника и неколико официра, а било је много рањених, тако да су их у Куманово и Паланку на саоницама превлачили. Ето тако је завршен тај крвави сукоб у Гулинцима. О њему ће дуго причати и Срби и Турци као и о Челопеку!

Краљ Петар за ратарске (земљорадничке) задруге.

На свом путу по Србији распитивао се краљ свагде о потребама народним и световао народ да се удружује у ратарске (земљорадничке) задруге, јер ће му оне помоћи, да се привредно подигне и да му буду на руци у свакој прилици.

Стеван Богдановић. Јављају нам од Топуског, да је прошлог мјесеца у селу Воркапићу умро нагло смрћу честити Србин ратар Стеван Богдановић. Није било тога српског посла, кога се Стеван свом душом и срцем не би латио. Ако је требало задругу земљорадничку основати ето Стевана; ако је ваљало српске новине читати и претплатити ето њега; ако је требало учити Србина, да се држи ријечи: „свој своме“, да Србин купује код Србина трговца, занатлије, Стеван је први у том послу; ако је требало Србина склонити да се држи, да не малакше, да се брани, Стеван је први на дјелу. Српство је на њега могло у свему рачунати. Тако је гледао да и дјецу своју научи србовању. Један му је син у Америци радник и тајник Српског друштва Србобрана. Стеван се поносио, што његов син у Америци држи српски барјак. Пок. Стеван био је и члан извршног одбора Српске Самосталне Странке за изборни котар вргомски.

Вјечна памјат честитом Србину ратару Стевану Богдановићу.

Помоћ пострадалим ратарима у Србији од града (туче, крупе) и провале облака. Српски министар народне

привреде наредио је, да се изради закон о оснивању закладе (фонда), из кога ће се помагати ратари у Србији, када их потуче лед или поплави вода. Закон овај биће наскоро готов, па ће бити изнесен Народној Скупштини на потврду. Тако се ради за народ!

Избор шабачног владике. На мјесто шабачког владике а садањег митрополита београдског Димитрија изабрао је владичански (архијерејски) сабор српски за шабачког владика архимандрита Сергија Ђорђевића, новонаименованог настојника српског подворја у Москви.

КУПУЈТЕ САМО

!! СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД
ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

Различне вијести.

Опклада у корист „Српског Кола.“ Нашим читаоцима познато је, да је један наш владика послао претплату за 10 Срба ратара у Лици. Када је то изашло у нашим новинама, кладиле су се двојица у Двору, који је тај владика Један је казао да даје 5 круна, да је то владика Михаило у Плашком, а други опет да није за 10 круна. Пошто су се распитали код наше управе о том, јавили смо им да није то био владика Михаило. И тако је онај први, госп. Симо Живковић из Двора, свршени правник изгубио опкладу и послао нашој управи К 5 за раширење „Српског Кола“. Хвала му!

Са збора у Ностајници. На Малу Госпојину бјеше црквени збор (слава) у Костајници. То је можда највећи збор у читавој Банији. Па како је било на овом збору? Исти јади као и на сваком збору. Дукати, свила, сомот, гајтани, пантљике, мртвачко цвијеће на глави, нигдје српске тробојнице, нигдје мирисава цвијећа из врта у коси лијепе Сркињице, већ све гадне накараде и нагрде. Падала је киша. И боље што је киша покварила да накараде не праве параде. Киша је шуштала, а пјесма брујила и коло је по киши играло. Ухватила се младеж у коштац с кишом, али је киша остала на мегдану, а свијет се разишао. Покисло мртвачко цвијеће на главама, а црвена и зелена отровна боја цурила је низ лице. Срби ратари, упуњујте своје млађе да се ману раскоша и оваког гадног кинђурења.

Припослано.

Штовано уредништво!

Част ми је умолити Вас, да у наредном броју „Српског Кола“ изволите уврстити ову

Изјаву.

У 18. бр. овог листа у исказу скупљача претплатника за исти, иза мог имена стоје ове речи: „Иде тамо доста тешко, јер је пређашњи свештеник запустио народ тамошњи, па га је тешко тргнути из дријемежа“.

Овим изјављујем, да, достављајући претплату за овај лист, нисам се ни једном речи потужио на пређашњег свештеника нити сам га окривљивао, да је он запустио овдашњи народ, па да скупљање претплатника за „С. К.“ за то тешко иде. Не иде то баш лако ни у другим парохијама.

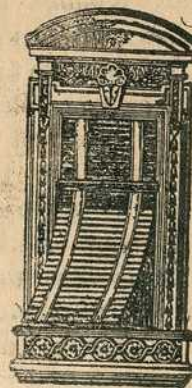
У Граберју 20. септ. (3. окт.) 1905.

Амвросије Поповић, јеромонах.

Дужницима „Српског Кола“.

С овим бројем започиње четврта четврт за ову годину. Ми смо у посебним писмима опоменули све оне, који су нам што дуговали до 1. јула ове године. Према томе свако зна колико је дужан, ако није платио на ту опомену. Најбоље је сад, да сваки подмири свој дуг до краја године, па онда зна, како ће унапријед плаћати. Ко не подмири свога дуга до краја године, томе од почетка нове године не ћемо више слати лист.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
капака

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине

фабрикате

Цјеновници бадава и франко.

604. 5—